

MOJ GLAS

KAKO LAHKO ZAHTEVATE BOLJŠO ZAŠČITO
ZA ZDRAVJE ČLOVEKA IN OKOLJA
PROTI NEVARNIM KEMIKAJIJAM

KEMIJSKA REAKCIJA

NOV ZAČETEK NAD KONTROLO KEMIKAJIJ: SE ZANIMATE ZA NEVARNE KEMIKAJIJE V NARAVI IN KAKO LAHKO TE VPLIVAJO NA VAŠE ZDRAVJE? VESTE, DA OBSTOJA NOVI ZAKON EVROPSKE UNIJE ZA KONTROLO KEMIKAJIJ? POZNAN KOT REACH¹. TA ZAKON JE POTREBOVAL ZA RAZVOJ SKORAJ DEVET LET IN JE POVZROČIL “TRD BOJ V ZGODOVINI EVROPSKE UNIJE” V GLAVNEM MED KEMIČNIMI INDUSTRIJAMI IN ORGANIZACIJAMI, KI ZASTOPAJO INTERESE ČLOVEKOVEGA ZDAVJA IN OKOLJA. MED RAZVOJEM ZAKONA REACH JE VELIKO LJUDI, MOGOČE CELO VI, STOPILO V STIK S SVOJO VLADO ALI POSLANCI V EU IN ZAHTEVALO, BOLJŠO ZAŠČITO ČLOVEŠKEGA ZDRAVJA IN OKOLJA PROTI ŠKODLJIVIM UČINKOM NEVARNIH KEMIKAJIJ².

1 | Registracija, Vrednotenje, Pooblastitev in Omejitvev Kemikalij, je začelo veljati od 1. Junija 2007.

2 | Veliko ljudi je pisalo Evropskim poslancem njihovih držav in Evropski Komisiji preko spletne strani “Chemical Reaction” (skupen projekt, ki so ga ustvarili “European Environmental Bureau”, “Friends of the Earth Europe” in “Greenpeace”, www.chemicalreaction.org) ali pa so ukrepali preko WWF DETOX kampanje (www.panda.org/eu).

Proti pričakovanju, je končna oblika REACH, prvi korak novemu pristopu zakonov kemičnih ukrepov. Tokrat breme dokazov pada na izdelovalce, ki morajo dokazati da so njihove kemikalije varne. Dovoljuje javnosti, da zahteva informacije glede uporabe določenih nevarnih snovi in materialov v izdelkih, nudi varnejše nadomestne rešitve kemičnih snovi, če le-te obstojajo.

Zakon REACH ima tudi mnogo vrzeli in pravnih negotovosti, vse to pa zaradi pritiskov kemičnih industrij. Vendar lahko še vedno vplivamo na izvršitev REACH – a, tako da se bo spremenil na boljše v naslednjih letih. Lahko tudi uporabimo nove določbe ki nam jih nudi, **in s tem spodbujamo podjetja, da sprejmejo več varnostnih ukrepov in da pričnejo počasi izločati nevarne kemikalije kjer je le-to možno.**

tekstil

BROMINATED FLAME RETARDANTS (BFRS)

Srečamo jih pri izdelavi blaga za pohištvo (n.p. sedežne garniture) in plastike (n.p. v računalnikih in prenosnih telefonih), ter za omejitve širjenja požarov. Najpogosteje rabljeni BFR so odporni, ter se zbirajo v prehranjevalni verigi. Za mnoge od teh je bilo dokazano, da vplivajo na hormonski sistem. Izpostavljenost ploda na snov PBDE (polibromiran bifenil eter) je bila povezana z nenormalnim razvojem okostja in možgan pri živalih.

KAJ JE PROBLEM?

Javno zanimanje, za nevarne posledice kemikalij na zdravje in okolje, ves čas narašča. Umetne kemikalije niso samo problem širšega okolja, ampak se nahajajo tudi pogosto bližje, v naših domovih, v vsako-dnevnik potrošniških predmetih (osveževalci zraka, kozmetika in čistila), kot tudi v predmetih, ki izgledajo najn možni, da vsebujejo nevarne kemikalije (pohištvo, električne naprave, kuhinski predmeti, oblačila in igrače).

Mnogo teh kemikalij, ki se izločajo v naravo, se zbirajo v živalih kot so tjulni in severni medvedi, ter tudi v našem telesu. S tem povezano je ves čas naraščajoče število zdravstvenih problemov (alergije, nizka plodnost, posledice v otroškem razvoju, uničevanje našega genetskega sistema in celo raka). Vsi smo izpostavljeni temu, še nerojeni in majhni otroci pa so še bolj občutljivi na kemikalije, katere sprejemajo skozi materino telo, zrak, prah ali hrano.

Z REACH-em, bodo imenovane najnevarnejše snovi. Evropska Unija bo ustvarila natančen seznam teh nezaželenih snovi in bo s tem obvezala uvoznike, izdelovalce in uporabnike v kolikor želijo nadaljevati z uporabo teh snovi, naj si pridobijo posebno dovoljenje. To dovoljenje je lahko zavrnjeno, ker v zakonu REACH obstoja predpis, da prisili podjetja za zamenjavo nevarnih snovi z varnejšimi če le ti obstajajo.

SEZNAM "SNOVI ZELO VISOKE NEVARNOSTI" BO PRIPRAVLJEN OD NA NOVO USTANOVLJENE EVROPSKE KEMIJSKE AGENCIJE V HELSINKIH. NEKATERE OD KEMIKAJIJ, KATERE ORGANIZACJE ZA OKOLJE, ZDRAVSTVO IM POTROŠNIKE, TRETIRAJO KOT NEVARNE, LAHKO NAJDETE V TEM VODIČU.

* so snovi, ki spadajo v enega od naslednjih razredov:

- Povzročajo raka, škodo v genetiki ali pa so strupene za plodnost (CMR)
- So odporne, nabirajo se v prehranjevalni verigi (bio-accumulative) in so strupene (PBT)
- So zelo odporne in se zelo pogosto nabirajo v prehranjevalni verigi (vPvB), ali
- Znanstveno dokazano je, da lahko imajo resne posledice za ljudi in okolje, enake s temi, ki so bile navedene že zgoraj, vključno z snovmi, ki škodujejo hormonskemu sistemu

To je velika sprememba v kemijski zakonodaji, ki priznava, da so določene kategorije kemikalij problematične in se tako lahko uporabljajo samo s pridobitvijo posebnega dovoljenja.

dišave

SINTETIČNE IZVLEČKI (EKSTRAKTI)

So uporabljeni pri izdelavi dišav kozmetičnih izdelkov (mila, šamponi, parfumi) kot tudi pri čistilih (mehčalci, pralni praški, osveževalci zraka in drugi gospodinjski izdelki). Ekstrakti pogosto rabljeni v zdravilstvu so odporne kemikalije, ki se zbirajo v prehranjevalni verigi in lahko povzročajo spremembe v hormonkih sistemih rib, dvoživk in sesalcev.

REŠITEV VRZELI V NOVEM ZAKONU

Zakon REACH ima še vedno veliko napak. Nekatere nevarne kemikalije, bodo še vedno v uporabi, čeprav obstojajo varnejši nadomestki. Te lahko škodujejo hormonskemu sistemu, povzročajo raka, škodo v genetiki in plodnosti.

Proizvajalci in uvozniki vseh kemikalij, ki spadajo pod zakon REACH bodo morali registrirati in priskrbeti informacije o teh snoveh, ki bodo pridobljene iz zdravstvenih in varnostnih testov. Količina potrebovanih informacij je odvisna od letne proizvodnje omenjenih kemikalij. Varnostne informacije, katere podjetja morajo nuditi, so zelo omejene za letno proizvodnjo količin med 1 in 10 ton, za proizvodnjo količin pod 1 tono, pa niso potrebna. Podjetja tako niso prisiljena oceniti nevarnosti kemikalij in s tem ne morajo garantirati varnosti.

Zakon REACH za enkrat še ni dokončan. Še vedno obstojajo možnosti za izpopolnitev v naslednjih letih, posebno, ko bo nekaj osnovnih stvari ponovno pregledanih. Na primer, v letu 2013 bo morala odločiti EU, naj se snovi, ki škodujejo hormonskemu sistemu, zamenjajo vedno z varnejšimi nadomestki, če ti obstojajo. Druge možne spremembe so, v varnostnih podatkih, katere morajo podjetja preskrbeti, v informacijah deležnih potrošnikom, ter katere kemikalije naj se dodajo ali izbrišejo iz področja ukrepov. Vedite, da bodo organizacije za okolje, zdravstvo in potrošništvo ostale aktivne in se bodo zanašale na vašo pomoč po potrebi, še v prihodnosti.

OPOZORILO! PRILOŽNOST ZA IZPOPOLNITEV ZAKONA REACH LAHKO IZKORISTI TUDI KEMIJSKA INDSTRIJA SEBI V KORIST

A close-up photograph of a baby's face and hands holding a bright yellow rubber duck. The baby's mouth is open in a joyful expression. A large, semi-transparent pink 'X' is superimposed over the left side of the image, with the word 'plastika' written in black lowercase letters across it.

plastika

PHTHALATES

so splošno uporabljeni kot mehčala pri plastičnih izdelkih PVC (igrače); kot tudi topila in utrjevalci v izdelkih kosmetične in osebne nege ter denaturirani špirit v parfumih. Ti so splošni onesnaževalci okolja, nekateri so strup za plodnost, manjšajo rodovitnost živali, vplivajo na razvoj in škodujejo hormonskemu sistemu.

UPORABA NOVEGA ZAKONA

Eden od glavnih ukrepov zakona REACH je, da so podjetja po zakonu obvezana nuditi potrošnikom podatke, v kolikor izdelek vsebuje "snovi zelo visoke nevarnosti". Po prvi objavi seznama "snovi zelo visoke nevarnosti" (postopek se bo pričel Junija 2009), bo potrošnik, ki bo kupil izdelek na tržišču EU, imel pravico stopiti v stik s trgovcem ali proizvajalcem ter zahteval informacije o možni vsebini problematičnih ali nevarnih snovi v izdelku.

Datum

Spoštovani Gospod/Gospa

Pišem vam glede REACH-a, novega Evropskega zakona o kemikalijah. Rad bi vedel o možni prisotnosti nevarnih kemikalij, ki spadajo pod seznam "snovi zelo visoke nevarnosti" v izdelku XX ali pa njegovi embalaži.

Če so katerekoli od teh snovi prisotne v izdelku XX ali njegovi embalaži, bi rad vedel o tem.

Hvaležen vam bi bil, če dobim odgovor v 45 dneh, kot je to predpisano v zakonu REACH.

Enako bi vam bil hvaležen, če mi lahko poveste, kako nameravate nadomestiti te izdelke z novimi, ki ne vsebujejo nevarnih kemijskih snovi.

VZOREC PISMA ZA POTROŠNIKA KAKO
LAHKO ZAHTAVA PODATKE O NEVARNIH
SNOVEH V IZDELKIH

V naprej se vam zahvaljujem

cc: European Chemicals Agency – Helsinki
Annankatu 18, 00120 Helsinki, Finland
www.echa.europa.eu
Vaš potrošnik ali organizacija za okolje.

Seveda vam ni treba čakati do leta 2009, da pritisnete na podjetja. Odgovorni trgovci in veliki proizvajalci vam nudijo informacije o nevarnih snoveh, ne glede na zakon REACH. Mnogi so začeli menjati nevarne kemikalije z varnejšimi nadomestki, po zahtevi potrošnikov, že pred REACH-em³. Javni pritiski delujejo pogosto bolje kot predpisi. Če tudi obstoja REACH, morajo podjetja vedeti, da potrošniki želijo varnejše izdelke že sedaj.

Kot potrošniki lahko uporabite vzorec pisma in s tem pošljete sporočilo podjetjem, da vas zanima o varnosti izdelka ki ga kupujete, naj prenehajo rabiti nevarne snovi in naj jih zamenjajo z varnejšimi nadomestki. Istočasno pa date vedeti zakonodajalcem, da se javnost zanima in jih na ta način spodbudite, da zakon REACH v prihodnosti izboljšajo in izpopolnijo.

PERFLUORINATED CHEMICALS (PFCS)

Uporabljajo se za izdelavo teflonskih površin za likalnike in posodo, ovitke za hitro pripravljeno hrano in kokice za mikorovalovno pečico, kot tudi premaze proti madežem za preproge, tekstile in slike. PFC ima trajne učinke na okolje in se nabira v zemlji in živalskem tkivu. Nekatera so strupena za živali, škodujejo pri razmnoževanju sladkovodnih brezvretenčarjev ter uničujejo jetra rib in sesalcev. Lahko tudi zvišajo strupenost drugih prisotnih toksičnih kemikalij.

Neoprijemljivost

POTENCIALE ZAKONA REACH ZA SREDOZEMSKÉ DRŽAVE IZVEN EU

V kolikor bo zakon REACH uspešen v dosegu ciljev, pri ustvarjanju informacij in pri identifikaciji nevarnih kemikalij za ljudi in okolje, bodo imele enako korist vse Sredozemske države v ali izven EU, razvite, ali države v gospodarskem razvoju. Vendar je pomembno, posebno za Sredozemske države izven EU, da pregledajo infrastrukturo, ki že obstoja glede uporabe kemijskih podatkov tako, da ne bodo zastonj zapravljale časa s ponovnim testiranjem snovi, ki so že drugje bile pregledane. Mnogo teh podatkov in vodenje informacij pričakujemo, da bo bolje organizirano, lažje dostopno in bolj razumevajoče pod REACH-em. Dokončanje postopka v okviru EMP, Sredozemsko Območje Prostega Trgovanja v letu 2010 bo pomagalo za posredno in neposredno opazovanje REACH-a v vseh državah.

REACH – v povezavi z SAICM* - lahko pomaga državam, ali območjem, da ustanovijo domač sistem za pravilno vodenje kemikalij. Posebno pa državam, ki so sedaj v razvoju ali ki na novo ustanavljajo zakonodajo o kemikalijah.

Za industrije, ki se sedaj na veliko selijo iz držav EU, v države izven EU (n.p. tekstil), bi pravilnik kot je REACH lahko nudil neformalen okvir podatkov in spodbudo za izboljšanje delovnih zdravstvenih standardov, ki zavarujejo delavce in preprečijo nepotrebne poklicne bolezni. To se bo seveda zgodilo samo, če so države pripravljene in zainteresirane varčevati zdravje svojih državljanov in okolja.

Doseči trajno upravljanje s kemikalijami za zaščito človeškega zdravja in okolja v prihodnosti, bo veliko odvisno od trdne zakonodaje, kot tudi prostovoljnih poskusov. Potrošniške in organizacije za okolje v državah izven EU, kot tudi civilne družbe, lahko odigrajo kot celota zelo pomembno vlogo v tem poskusu, n.p. lahko pritisnejo na svojo vlado in parlament, ter zahtevajo varnejše sisteme in izkoristijo rešitve, ki jih nudijo že obstajajoče zakonodaje, kot je REACH.

* Strateški Pristop Mednarodnemu Kemijskemu Menadžmentu (SAICM), sprejet v letu 2006, je mednarodna zakonodaja, ki spodbuja pravilno uporabo kemikalij in podpira dosežek cilja dogovorjenega v Johannesburgu na Svetovnem Vrhu za Trajni Razvoj leta 2002. Cilj tega zakona je, da bi do leta 2020 vse kemikalije, ki bodo ustvarjene in uporabljene, povzročale vse manj stranskih učinkov za zdravje človeka in okolja.

Zakon REACH še ni izpopolnjen, vsekakor pa ga lahko uporabimo, da hitreje pritisnemo na podjetja, da odstranijo nevarne snovi iz izdelkov, ki jih uporabljamo v našem vsakodnevem življenju. Lahko tudi delamo na tem, da se izboljšajo in končno prenehajo uporabljati nevarne snovi, kadar obstojajo varnejši nadomestki.

Vsi imamo korist, če so izdelki varnejši, posebno še naslednje generacije in okolje.

VEČ PODATKOV IN INFORMACIJ NAJDETE: "NAVIGATING REACH: AN ACTIVIST'S GUIDE TO USING AND IMPROVING THE NEW EU CHEMICALS LEGISLATION" WWW.CHEMICAL REACTION.ORG

ZAMENJAJTE ZDAJ NEVARNE KEMIČALIJE Z VARNEJŠIMI NADOMESTKI!

European Environmental Bureau
Boulevard de Waterloo 34
1000 Bruxelles, Belgio
email: eeb@eeb.org
www.eeb.org/activities/chemicals/Index.htm

**Friends of
the Earth
Europe**

Friends of the Earth Europe
Rue Blanche 15
1050 Bruxelles, Belgio
email: info@foeeurope.org
www.foeeurope.org/safer_chemicals/Index.htm

GREENPEACE

Greenpeace International
Ottho Heldringstraat 5
1066 AZ Amsterdam, Paesi Bassi
email: supporter.services@int.greenpeace.org
www.greenpeace.org/international/campaigns/toxics

The European Consumers' Organisation
Bureau Européen des Unions
de Consommateurs
Avenue de Tervueren, 36
1040 Bruxelles, Belgio
email: consumers@beuc.eu
www.beuc.eu

Health & Environment Alliance
28 Boulevard Charlemagne
1000 Bruxelles, Belgio
email: info@env-health.org
www.env-health.org

International Chemical Secretariat
28 boulevard Charlemagne
1000 Bruxelles, Belgio
email: info@chemsec.org
www.chemsec.org

Women in Europe
for a Common Future
PO Box 13047
3507 LA, Utrecht, Paesi Bassi
email: wecf@wecf.org
www.wecf.org

WWF European Policy Office
36 Avenue de Tervuren, Box
12
1040 Bruxelles, Belgio
email: wwf-epo@wwfepo.org
www.panda.org/eu

Ta MIO-ECSDE publikacija je prevod dela "Moj glas" (avgust 2007). Avtorica in urednica Madeleine Cobbing. Sodelovali so: Sandra Jen, Mecki Naschke (EEB), Helen Perivier (Greenpeace), Aleksandra Kordecka (FoEE), Dr Nadia Haiama (Greenpeace), Dr Ninja Reineke (WWF), Justin Wilkes (WWF), Laura Degallaix (BEUC), Dr Lisette van Vliet (HEAL), Grazia Cioci (EEB). Odgovorni urednik: John Hontelez (EEB).

EEB, FoEE and Greenpeace so hvaležni Sigrid Rausing Trust for the Chemical Reaction Project za finančno podporo. Omenjen organizacije so dale dovoljenje MIO-ECSDE za prevod te publikacije. Oddgovornost za prevod, grafične spremembe so v domeni MIO-ECSDE.

Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development
12, Kyrristou str. 10556 Athens, Greece email: info@mio-ecsde.org www.mio-ecsde.org

Prevod originalnega teksta in strani 11 je prispevek MIO-ECSDE v okviru projekta "REACH - trajnostno upravljanje s kemikalijami v Evro mediteranskem območju". Projekt je bil sofinanciran s strani Evropske komisije. Za več podatkov obiščite <http://www.mio-ecsde.org>
Kontaktna oseba: Barbara Tomassini